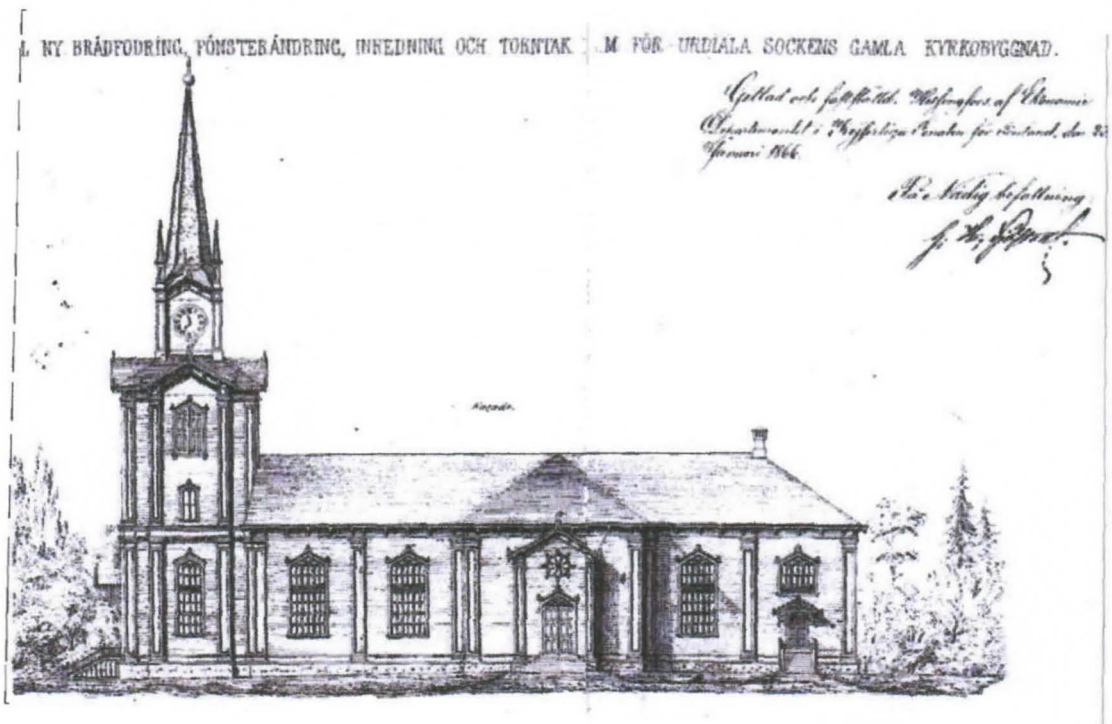

3/603/2005
18.2.05

URJALAN KIRKKO

RAKENNUSHISTORIALLINEN SELVITYS

ARKKITEHTITOIMISTO KLEMOLA

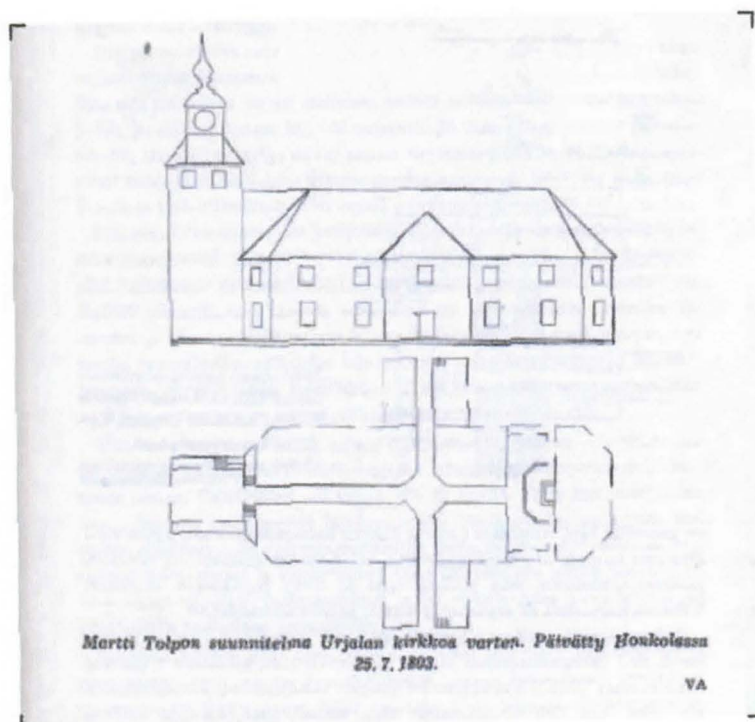
SISÄLTÖ

1. URJALAN KIRKKORAKENNUSHANKKEEN TAUSTAA	2
2. KIRKON RAKENTAMINEN V. 1806, MARTTI TOLPO, FREDRIK BLOM JA SALOMON KÖHLSTRÖM	3
3. ENSIMMÄISET KORJAUKSET 1860-LUVULLE TULTAESSA	4
4. VUOSIEN 1867-1869 KORJAUS, C.A. EDELFEIT JA KUORIKOSKET	4
5. VUOSIEN 1897-1899 KORJAUKSET, BERNDT BLOM	7
6. VUODEN 1924 KORJAUS, BRUNO TUUKKANEN	8
7. VUODEN 1940 KORJAUSSUUNNITELMA, TOIVO PAAVELA	9
8. VUOSIEN 1951-1952, 1954 KORJAUS, ANTTI SALMENLINNA	9
9. MYÖHEMPIÄ KORJAUKSIA 1970- JA 1980 LUVUILLA	10
LÄHTEET	10

1. URJALAN KIRKKORAKENNUSHANKKEEN TAUSTAA

Urjalan kirkonkokouksen 2.8.1801 päätökseksi tuli, että kirkoherra pyytäisi tuomiokapitulia toimittamaan vanhan kirkon tarkastuksen sen ahtauden vuoksi. Perustetun rakennuskomitean sittemmin saatua tuomiokapitulin lausunnon komitea ryhtyi valmistelemaan uutta kirkkoa pitäjän keskiosaan Laukeelaan.

Tässä selvityksessä seurataan tämän kirkkorakennuksen vaiheita tapahtuneiden muutos- ja korjaustöiden valossa. Tässä yhteydessä ei ole mahdollisuutta käsitellä Urjalan kirkon poikkeuksellisen arvokasta kirkkoirtaimistoa eikä kirkollisia paramenteja, joista on erikseen julkaistu yksityiskohtaisia selvityksiä alkaen Muinaistieteellisen toimikunnan matkakertomuksesta vuodelta 1887.

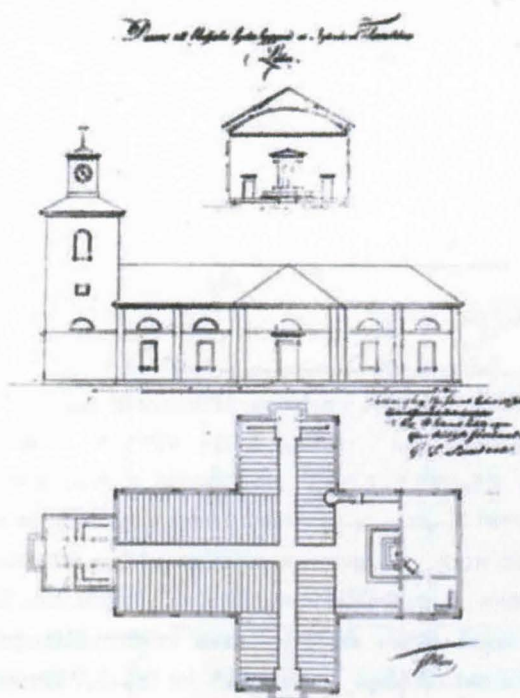

2. KIRKON RAKENTAMINEN v. 1806, MARTTI TOLPO, FREDRIK BLOM JA SALOMON KÖHLSTRÖM

Ensimmäinen esillä olevan kirkon suunnitelma on vihtiläisen kirkonrakentaja Martti Tolpon laatima vuodelta 1803. Siinä on kuvattu korostetun voimakas länsitorni ja pitkänomainen ristikirkko-osa, jonka ulkosärmät ovat viistetyt. Poikkisakarit ovat tässä vielä päälaivaa matalammat ja päällekkäiset ikkunat suorakaiteisia. Kirkon päämassa muistuttaa saman tekijän toteuttamaa Vesilahden kirkkoa.

Tukholman intendentuurikonttori ei kuitenkaan hyväksynyt suunnitelmaa. Arkkitehti Fredrik Blom laati virastossa uuden suunnitelman, joka tuli toteutuksen pohjaksi. Siinä perusmassoittelu on pitkälti säilynyt. Päätytornin sipulimainen huippu on yksinkertaistettu klassismin henkeen. Päämassan ulkoviisteet on poistettu ja ristisakarit on korotettu pääosan korkeuteen. Ikkunajäsentely on säilytetty kaksiosaisena, mutta yläikkunat ovat puolikaaren muotoiset. Julkisivuun ovat ilmestyneet kustavilaiselle klassismille tyypilliset voimakkaat pilasterit. Pohjapiirros on saanut lähes nykyisen muodon, sakastin ja pitäjätuvan tilat ovat jo nähtävissä.

Kirkonisäntä Furuhjelm esitti rakennusmestariksi ilmajokista Salomon Köhlströmiä, joka tulikin valituksi tehtävään. Varsin myrskyisten vaiheiden jälkeen rakennustyö pääsi todenteeolla vauhtiin vasta maaliskuulla 1806 ja kirkko valmistuikin pääosin kyseisenä vuonna. Toteutus vastaa tehtyä suunnitelmaa. Sakariston alle holvattiin vielä viinikellari luonnonkivistä. Kirkko katettiin paanuin. Kirkkosali oli hirsipintainen, penkkikorttelit olivat ovin varustettuja ja penkit kiinni seinissä. Takaosassa oli lehteriparvi.

Tukholman intendentuurikonttorissa 1803 arkkitehti Fredrik Blomin laatimat Urjalan kirkon piirustukset.

Valok. Kansallismuseo Tukholman rakennushallituksessa

3. ENSIMMÄISET KORJAUKSET KORJAUKSET 1860-LUVULLE TULTAESSA

Rauhan tultua v.1809 täydennettiin vähitellen kirkkoirtoimistoa.

Nykyinen Kristuksen taivaaseenastumista kuvaava alttaritaulu on J.G.Sanbergin maalaama ja lahjoitus vuodelta 1813.

Vuonna 1822 kirkko verhottiin pystysuuntaisella ulkoverholaudoituksella, joka maalattiin punamullalla. Pilasterit, listat ja ikkunapuitteet maalattiin valkoisiksi. C.Fr. Blom tehdyn sopimuksen kanssa tehtiin sisämaalaukset. Penkkikorttelien päädyt ootrittiin, ovet ja ikkunat maalattiin ja saarnatuoli uusittiin. Lehterikaiteeseen maalattiin 12 apostolia, kuten saarnatuoliinkin. Eräiden lähteiden mukaan sisäseinät olisivat tässä vaiheessa maalattu punertaviksi.

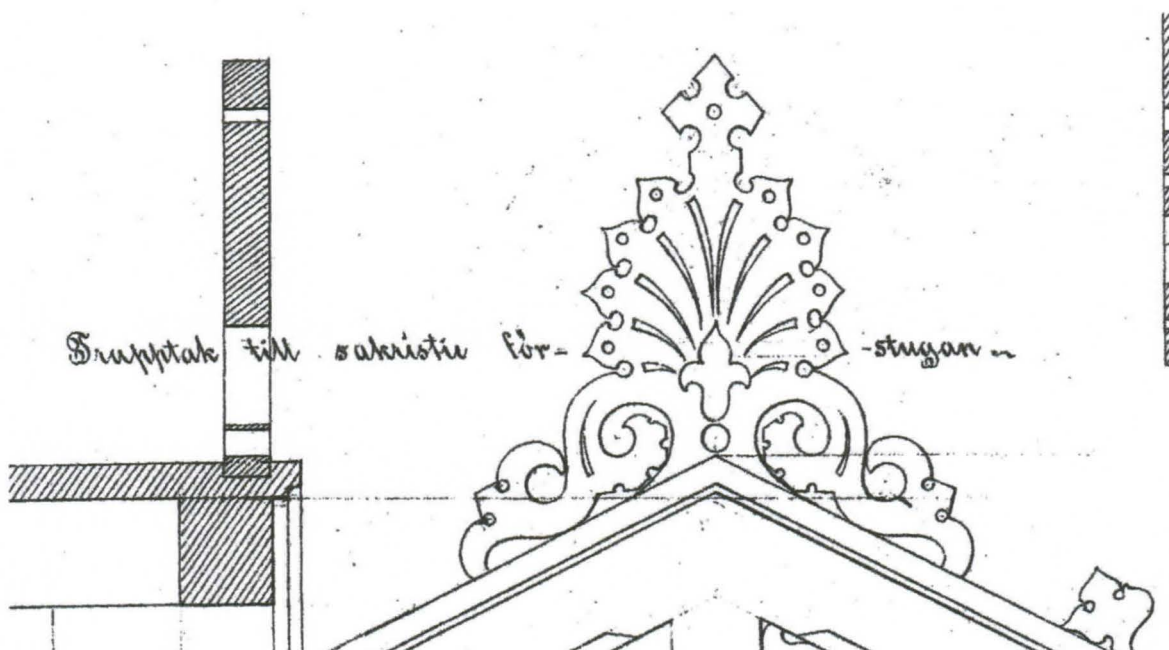
V. 1830 hankittiin Herman Råmanin valmistamat kahdeksan äänikertaiset urut, jotka tällä hetkellä odottavat restaurointiaan pitäjätuvan tiloissa sakastin ullakolla. Urut ovat suuri harvinaisuus ja poikkeuksellisen arvokkaita.

Vuosina 1839 - 1840 kirkon tarvittua jatkuvia korjauksia katto tervattiin kolmannen kerran, seinät punamullattiin, ovet ja pilasterit ym. maalattiin öljyvärein.

4. VUOSIEN 1867-1869 KORJAUS, C.A. EDELFELT JA KUORIKOSKET

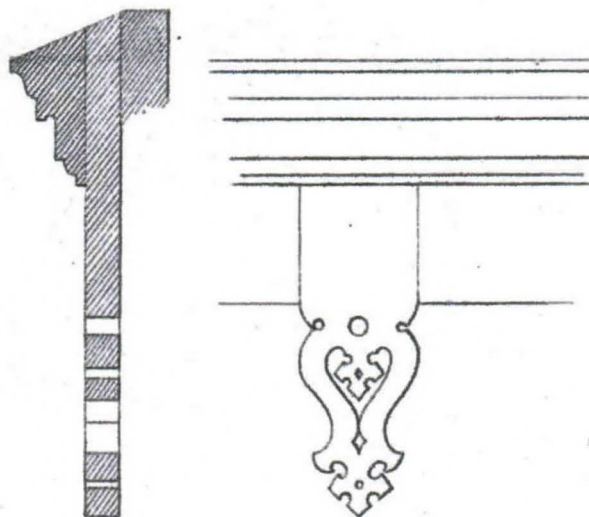
Vähitellen kirkon ulkovaipan kunto huononi siihen tilaan, että uusi korjaus tuli ajankohtaiseksi. Vuosien keskustelun jälkeen asia eteni niin pitkälle, että v. 1862 saatiin lääninarkkitehti C.A. Edefelt, Albert Edefeltin isä, tarkastamaan kirkkoa ja samalla keskustelemaan kirkon korjaustavasta.

Korjauksesta keskusteltaessa seurakuntalaiset esittivät kyllästyneinä alituisen, ulkomaalaukseen että kirkko olisi ulkopuolelta rapattava "kalkkipruukilla". Tähän ei kuitenkaan saatu suostumusta, mutta korjauksia ruvettiin suunnittelemaan. Suunnitelmat valmistuivat elokuussav. 1865 Hämeenlinnassa.

Kuvissa Edelfeltin suunnitelman yksityiskohtia

Faklist med spinnhufvud ~

Korjaustöiden oli määrä käynnistyä v. 1867 rakennusmestari Karl Fredrik Erkinpoika Kuorikosken johdolla Katovuosien johdosta varsinainen työ sovittiin aloitettavaksi kuitenkin vasta kesällä 1869.

Jo saman vuoden syksyllä valmistuneen korjaustyön johdossa oli hänellä apunaan veljensä Gustaf Kuorikoski. Kirkon korjaustyö oli perusteellinen ja ulkoisen hahmon muutokset merkittäviä. Kirkon uusgoottilainen asu toteutettiin sekä ulko- että sisarkkitehtuurissa. C.A. Edelfelt laati suuren määrän huolellisesti piirrettyjä yksityiskohtia, joissa rikas koristeellisuus yltää taiturimaisiin saavutuksiin. Koristeellisten osien muoto on määritetty matemaattisella täsmällisyydellä. Länsitorni korotettiin goottilaiseen henkeen entisestään ja ulkokulmiin lisättiin terävät sivutornit. Kirkko verhottiin uudella jyrkällä vaakaverholaudoituksella joka maalattiin öljymaalein ilmeisesti keltaiseksi, sittemmin v. 1882 väri muuttui okran suuntaan.

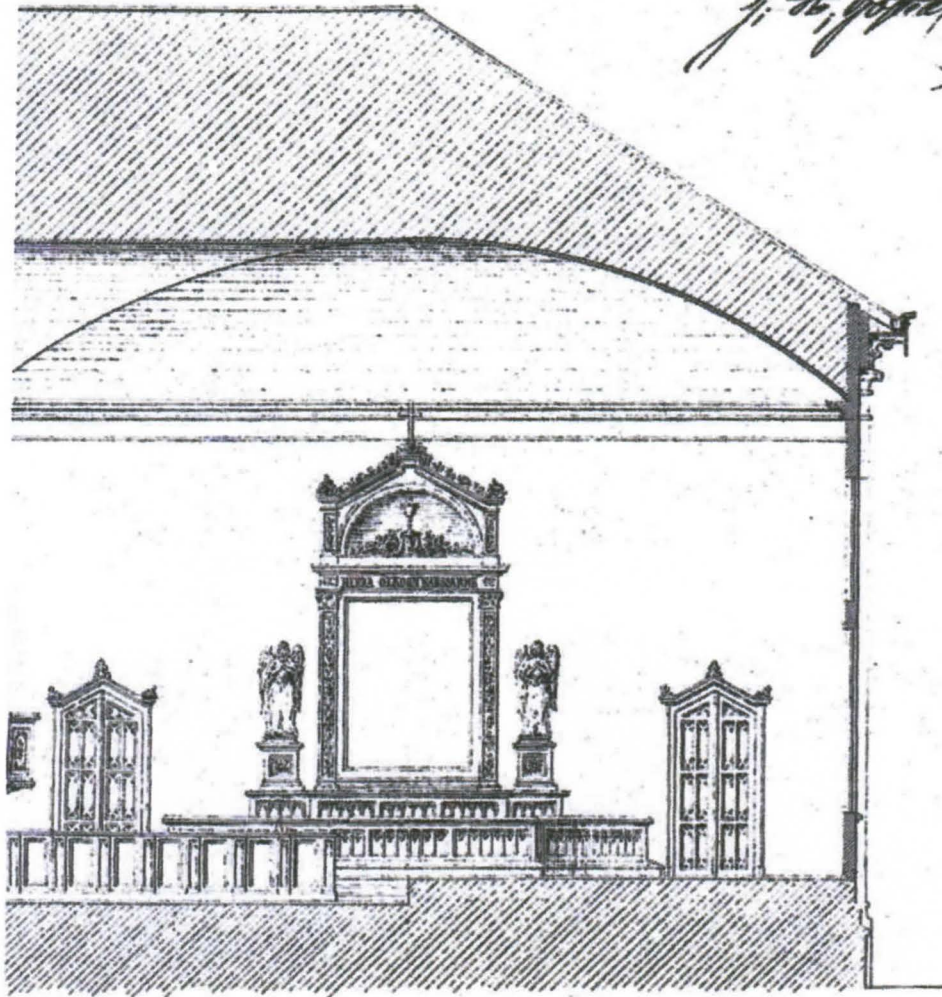
Ala- ja yläikkunat yhdistettiin koristeellisella kehysrakenteella yhdeksi kokonaisuudeksi. Ovien ja ikkunoiden yläosaan tuli kolmiomainen pääte, samoin sisätiloissa. Pääsisäänkäynnin eteen toteutettiin uudet kiviportaat, jotka sittemmin osoittautuivat liian jyrkiksi. Räystäät saivat koristeelliset konsolit ja pilasterien jäsennöinti rikastui entisestään. Sivuristien eteen rakennettiin eteiset, joista myöhemmin tehtiin porrasyhteydet sivuparville. Tässä korjauksessa hankittiin nykyinen alttarirakennelma ja saarnatuoli. Saarnatuolin valmisti laukeelainen puuseppä Viktor Alander arkkitehti C.A. Edelfeltin piirustusten mukaan. Leipziginistä hankittiin alttarienkelit, jotka alkuperäisen suunnitelman mukaan olivat nykyistä korkeammilla korokkeilla. Alkuperäiset jalustat ovat tallella sakastissa.

1: 100. STÅNDET DÖRRENS UTSEENDE IFRÅN SÖDRA SIDAN.

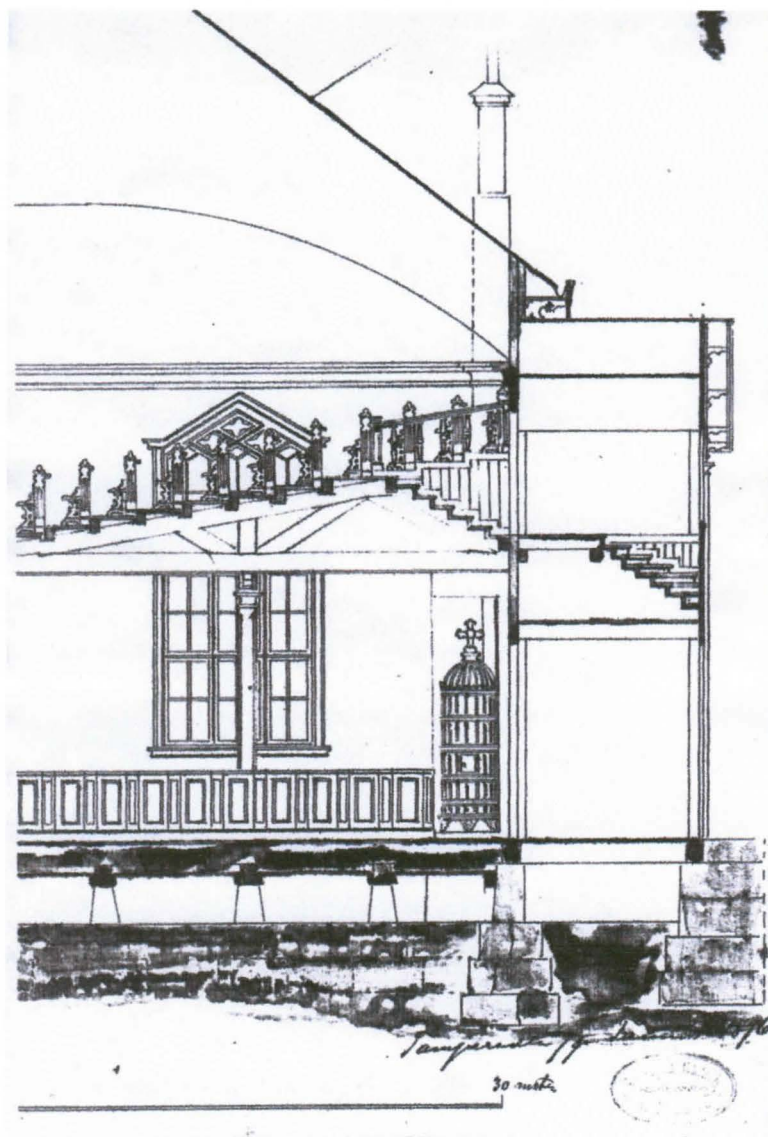
Gillad och fastställd. Årsmötesafskriftens
Departementet i Kungliga Konsten för Konstnärerna.
Den 22de Januari 1866.

örning i A.B.C.D.E.F.

På K. Måj. Befallning:
J. H. G. G.

Tavastehus, i Augusti 1865
Albert Edelfelt

5 VUOSIEN 1897 –1899 KORJAUKSET, BERNDT BLOM

Seuraava merkitävä korjaus, joka on jäänyt tähän asti vähemmälle huomiolle, tehtiin arkkitehti Berndt Blomin Tampereella tammikuulla 1896 päivätyjen piirustusten mukaan.

Tässä korjauksessa, joka toteutettiin vuosina 1897 – 1899 (1900) lähtökohtana oli kuten useissa korjauksissa myöhemminkin uuden lämmitysjärjestelmän toteuttaminen. Rakennustyötä johti rakennusmestari Pekka Paananen Karttulasta. Lämmityskaminat toimitti Velj. Friis Kokolasta. Tässä korjauksessa rakennettiin sivuristien parvet porrasjärjestelmineen istuintilojen lisäämiseksi. Myös kaikki kirkkosalin penkit uusittiin tässä yhteydessä. Alkuperäisen leikkauspiirustuksen mukaan näyttäisi siltä, että myös alapohjan lämmöneristystä olisi lisätty entisen rakenteen alapuolelle.

Ilmeistä on, että sisäseinien ja sisäkaton tikkurappauskäsittely on tehty tässä yhteydessä. Tuohon aikaan menetelmänä oli hiekansekainen savirappaus. Mahdollista on, että toimenpiteellä tähdättiin rakennusosien lisälämmöneristämiseen ulkoisen ilmeen lisäksi. Sitä seikkaa, että rappaus olisi alunperin peräisin tästä korjauksesta tukee v. 1916 urkuhankinnan

määräys, jossa mahdolliset urkujen asennuksen ja parvimuutosten yhteydessä syntyneet rappausvauriot tuli korjata entiseen kuntoon.

V. 1899 kirkko sai peltikatteen ja jälleen kerran kirkko maalattiin sisältä ja ulkoa. Ulkoväri oli kellertävä ja sisätilassa holvien ruoteissa kiersi orjantappura-aihe.

Urjalan kirkon alttari. Valokuvannut 1945 F. E. Fremling.

6. VUODEN 1924 KORJAUS, BRUNO TUUKKANEN

Kirjeessään 15. syyskuuta 1922 Urjalan kirkkoherra Hildénille arkkitehti Usko Nyström suosittaa taiteilija Bruno Tuukkasta sodastakin kärsineen kirkon taiteellisen kaunistamisen toteuttajaksi. Kustannusarvio ja suunnitelmaehdotus tilattiinkin häneltä. Suuritoinen työ valmistui v. 1924. Kirkko oli saanut aivan uuden romanttissävyyisen ilmeen runsaine kattomaaluksineen ja koristeaiheineen, joissa loistivat liljat, ruusut ja enkelit. Ennen toista maailmansotaa kirkko sai lahjoituksena v.1931 valaistun tornikellon, joka edelleen on käytössä.

7. VUODEN 1940 KORJAUSSUUNNELMA, TOIVO PAATELA

Vudelta 1940 on peräisin arkkitehti Toivo Paatelan korjaussuunnitelma, joka sodan vuoksi ei toteutunut. Siinä oli vielä tarkoitus pelastaa Bruno Tuukkasen kattomaalaukset. Suunnitelmaehdotukseen sisältyi maalaus- ja rappauskorjaustöiden lisäksi myös yläpohjan lämmöneristysuunnitelma, jonka avulla arvioitiin voitavan edistää myös rappauksen kestoikää.

8. VUOSIEN 1951 –1952, 1954 KORJAUS, ANTTI SALMENLINNA

Sodan jälkeen korjaustöihin päästiin vasta 1950-luvun alussa. Urjalassa valmistauduttiin kirkon 150-vuotisjuhliin. Antti Salmenlinnan suunnittelema sisäkorjaus oli varsin radikaali. Rungas uusgoottilaisaiheinen sisäkoristelu pelkistyi olennaisesti. Bruno Tuukkasen koristemaalaukset saivat niinikään väistyä. Värimaailma ajalleen tyypillisesti arkipäivästy.

Tässä korjauksessa kirkkoon tuli sähkölämmitys ja myös valaistus uusiittiin. Luonnonkivisokkelin betoniverhous, j joka sulki tuuletusaukot, on osittautunut rakenteelliseksi virheeksi.

Ulkokorjauksessa kirkko sai kuparikatteen ja vihertävän ulkovärisävyn. Kirkon eteläsisäänkäynnin ovi, josta oli muodostunut epävirallinen pääsisäänkäynti, verhottiin kuparipäälysteiseksi

9. MYÖHEMPIÄ KORJAUKSIA 1970- ja 1980 LUVUILLA

Sakastin aputilojen toteutussuunnitelma lastulevyseinineen on vuodelta 1973. Kirkon tornin valaistu risti on peräisin 1970-luvun puolivälistä. 1980-luvun alussa tehtiin viimeisin suuri sisämaalauskorjaus.

Urkurakentamo Martti Porthan Oy:n 30-äänikertaiset urut otettiin käyttöön kesäkuussa 1989. Tässä yhteydessä urkuparvi rakennettiin alempaan korkeustasoon täysin uudelleen urkujen tilantarpeen vuoksi.

Uusimman korjaushankkeen suunnittelu käynnistyi keväällä 2004, jolloin Urjalan seurakunta teki suunnittelusopimuksen Arkkitehtitoimisto Klemolan kanssa.

15.12.2004

LÄHTEET

CAROLUS LINDBERG: SUOMEN KIRKOT, HELSINKI 1934

HEIKKI KLEMETTI: SUOMALAISIA KIRKONRAKENTAJIA 1600- JA 1700-LUVUILLA, PORVOO 1927

MARKKU HAAPIO, LAURA LUOSTARINEN (TOIM.): SUOMEN KIRKOT JA KIRKKOTAIDE 2, LIETO 1980

RISTO KÄNSÄLÄ, VILLE LUKKARINEN, RAUNO TRÄSKELIN: KUORIKOSKET PUUKIRKKOJEN MESTARIT, KOKKOLA 1998

KIRSTI ARAJÄRVI: URJALAN HISTORIA 1, TAMPERE 1973

KIRSTI ARAJÄRVI: URJALAN HISTORIA 2, TAMPERE 1975

ARVO KYTÖLÄ: URJALAN KIRKON VAIHEITA, FORSSA 1945

ARVO KYTÖLÄ: URJALAN SEURAKUNNAN KIRKOLLISET RAKENNUKSET, URJALA 1977

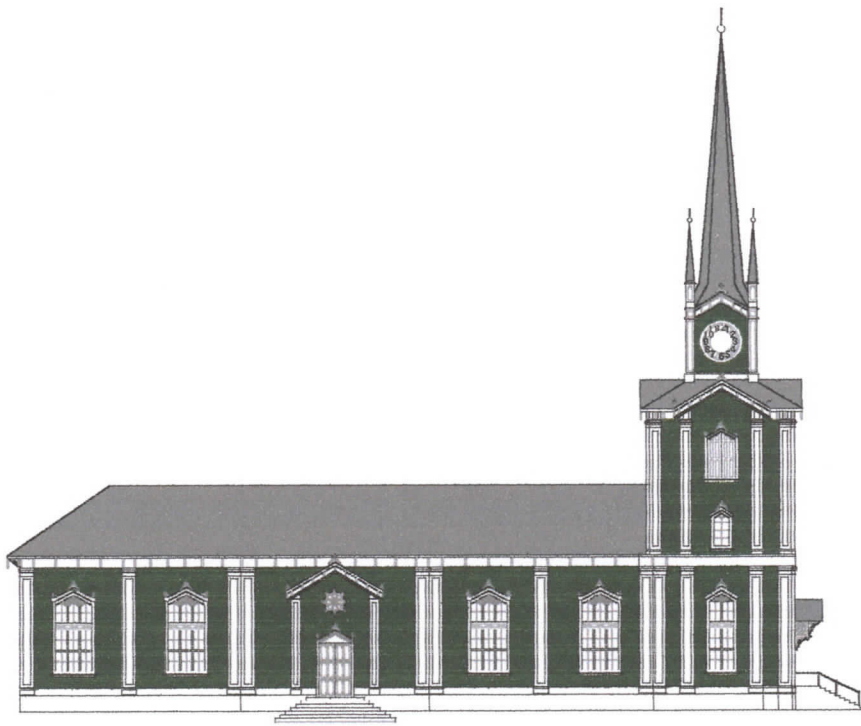
MUINAISTIETEELLISEN TOIMIKUNNAN TARKASTUSKERTOMUS 1887

MUSEOVIRASTON TARKASTUSKERTOMUKSET 1980 JA 1986

URJALAN KIRKONARKISTO

C.A. EDELFEITIN ALKUPERÄISPIIRUSTUKSET 1865

BERNDT BLOMIN ALKUPERÄISPIIRUSTUS 1896

Järjestö perustettiin 1500
28.7.2004
Arkkitehti Klemola